

Съдебна защита срещу актове и действия на административни органи

Новият Административно-процесуален кодекс (АПК) урежда:

1. издаването, оспорването и изпълнението на административните актове, както и оспорването по съдебен ред на подзаконови нормативни актове;
2. разглеждането и решаването на сигналите и предложенията на гражданите и организациите;
3. производството за обезщетение за вреди от незаконни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица;
4. разглеждането на искания да се задължи административен орган да извърши или да се въздържа от определено действие;
5. дейността по уеднаквяване на съдебната практика по административни дела;
6. изпълнението на административните и на съдебните актове по административни дела.

До влизането в сила на АПК по-голямата част от горните въпроси се уреждаше от други закони (ЗАП, ЗВАС), сега материята е допълнена и обновена, като същевременно е въведена изцяло нова уредба, част от която ще бъде разгледана по-долу.

АПК се прилага за административните производства пред всички органи на Република България, доколкото със закон не е установено друго, включително тези със седалище извън страната. Не се прилага за актове на Народното събрание и Президента, актове с които се упражнява законодателна инициатива.

Кодексът се прилага спрямо всички български граждани, организации и юридически лица. Спрямо чужденците, които пребивават в Република България или са участници в административно производство пред български орган извън нея, кодексът се прилага, доколкото Конституцията и законите не изискват българско гражданство.

Административни актове

Административният акт е основаващо се на закона властническо изявление на държавен орган, което едностранно поражда правни последици. Според съдържанието на правните си последици административните актове са три вида:

- Нормативни – установяват правни норми.
- Общи – еднократно пораждат или засягат конкретни права или задължения за общо посочени по абстрактни правни белези адресати.
- Индивидуални – пораждат или засягат конкретни права или задължения за конкретно посочени адресати.

Индивидуалният административен акт (ИАА) е волеизявление на административен орган или на друг овластен със закон за това орган или организация, с което се създават права или задължения или непосредствено се

засягат права, свободи или законни интереси на отделни граждани или организации, както и отказът да се издаде такъв акт.

След издаването на такъв акт адресатите му имат няколко възможности:

- да го изпълнят – доброволно или принудително
- да го оспорят, ако смятат че страда от порок – по административен ред или по съдебен ред ако е незаконосъобразен

Оспорване на индивидуални административни актове по съдебен ред

Предмет на оспорването е въпросът за законосъобразността на ИАА /не може да се оспорва неговата целесъобразност/.

ИАА е незаконосъобразен, когато:

1. е издаден от некомпетентен орган;
2. не е спазена установената за него форма;
3. са допуснати съществени нарушения на административно-производствените правила;
4. противоречи на материално-правни разпоредби;
5. не съответства на целта на закона.

Производство по оспорване на индивидуален административен акт

Всеки може да защити своите права и интереси, засегнати от издаването на ИАА. Участници в производството са тези физически и юридически лица и държавни органи, за които възникват и съществуват определени процесуални права и задължения в рамките на съдебното производство.

Производството по оспорване на ИАА започва със сезиране на съда чрез жалба от физическо или юридическо лице или чрез протест на прокурор. Жалбата трябва да има форма и съдържание съгласно чл. 150 и сл. от АПК. Срокът за обжалване на актовете е 14 дни от съобщаването им, а за нищожните – безсрочно.

Административният съд разглежда делото в състав от един съдия, а ВАС – в състав от трима съдии. Съдът не се ограничава само с обсъждане на основанията, посочени от оспорващия, а е длъжен въз основа на представените от страните доказателства да провери законосъобразността на оспорения акт на всички основания по чл. 146 от АПК.

Когато счете, че делото е напълно изяснено, съдът пристъпва към постановяване на решение. Съдът обявява решението с мотивите най-късно в едномесечен срок след последното заседание. С решението си Съдът може да:

- прогласи нищожността на ИАА
- да отмени изцяло или отчасти ИАА
- да измени ИАА
- да отхвърли жалбата

Първоинстанционното съдебно решение подлежи на касационно обжалване в 14-дневен срок от съобщението, ако е нищожно, недопустимо или неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила или необоснованост.

Такси

В производството по оспорване на ИАА по съдебен ред се събират следните държавни такси

- От юридически лица с нестопанска цел и от физически лица, които не са търговци – 10 лв
- От юридически лица, без горните и физически лица – търговци по см. на ТЗ – 50 лв.

За касационни жалби таксите са в половин размер на горните.

Нова уредба в Административно-процесуалния кодекс

Новата уредба се отнася до:

1. Производство за обезщетение за вреди от незаконни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица. Темата е подробно разработена в статията, отнасяща се до Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

2. Искания да се задължи административен орган да извърши или да се въздържа от определено действие

Член 6, ал. 5 АПК предвижда: “Административните органи трябва да се въздържат от актове и действия, с които могат да причинят вреди, явно несъизмерими с преследваната цел.” По-подробно материята е уредена в глава петнадесета на Кодекса. Защитата е разделена на две

Защита срещу неоснователни действия, извършвани от административен орган или длъжностно лице

Всеки, който има правен интерес, може да иска прекратяване на действия, извършвани от административен орган или длъжностно лице, които не се основават на административен акт или на закона. Всеки, който има правен интерес, може да поиска констатиране на конфликт на интереси и предприемане на предвидените от закона мерки.

Искането се предявява писмено пред административния съд по местоизвършване на действията. Искането за констатиране на конфликт на интереси на държавен служител се прави пред съдия от съответния административен съд. Искането се вписва в специална книга, като се отбелязват точният час на постъпването и подателят му.

Искането се разглежда незабавно от съдия. Съдът задължава административния орган или длъжностното лице, което извършва неоснователните действия, както и при искане за констатиране на конфликт на интереси, незабавно да предостави данни за основанието на извършените действия. Съдът може да провери чрез органите на полицията, както и по всички други начини, които не са забранени от закона, извършват ли се действията, от чие име и на какво основание, съответно налице ли е конфликт на интереси.

Веднага след приключване на проверката, въз основа на данните, събрани от нея, и представените от страните доказателства, съдът се произнася с разпореждане. С разпореждането се нарежда да бъдат прекратени безусловно

действията, които не се извършват в изпълнение на представен при проверката административен акт или на закона, или се отхвърля искането. Разпореждането се изпълнява незабавно от органите на полицията. При констатиране на конфликт на интереси съдът уведомява компетентния орган за предприемане на необходимите действия.

Разпореждането може да се обжалва в тридневен срок от издаването му от органа или длъжностното лице, които са извършили действията, съответно от държавния служител, когато искането е уважено, и от всеки, който има правен интерес, когато искането е отхвърлено. Жалбата се разглежда по реда на глава тринадесета от Кодекса и не спира изпълнението.

Защита срещу неоснователно бездействие на административния орган

Неизвършването на фактически действия, които административният орган е длъжен да извърши по силата на закона, подлежи на оспорване в 14-дневен срок от подаването на искане до органа за извършването му.

Бездействието на административния орган по задължение, произтичащо пряко от нормативен акт, може да се оспори безсрочно, като се прилагат съответно разпоредбите за оспорване на индивидуалните административни актове.

С решението си съдът осъжда административния орган да извърши действието, като определя срок за това или отхвърля искането.

В кодекса е посочено още, че *оспорването по съдебен ред на подзаконовите нормативни актове* става по реда на АПК, което също е ново. Това означава, че по този ред ще се оспорват и подзаконовите нормативни актове, издадени от органи, които не са административни и не влизат в обхвата на изпълнителната власт.

Радиопредаване от 30.04.2007

Събеседници: съдия Камелия Стоянова, съдия Николай Гунчев, съдия Мартин Аврамов - Административен съд София - град